

El programa d'integració lingüística en català "Voluntaris per la llengua": dades per a l'avaluació

per Joan Solé Camardons, Jonatan Castaño i Agustí Díaz

Resum

Aquest article estudia el programa "Voluntaris per la llengua", triangulant l'anàlisi estadística quantitativa i l'anàlisi qualitativa de contingut d'entrevistes personals. Així, en primer lloc se situa el programa en un context general per després crear una tipologia de voluntaris i d'aprenents del programa, i es proposa un model explicatiu sobre els factors que afavoreixen l'aprofitament lingüístic de l'experiència entesa com la integració de la capacitat per parlar català i l'ús lingüístic subjectiu. D'altra banda, s'indaga en la influència del programa sobre la integració social de l'aprenent. Finalment, es donen algunes orientacions per establir millores en el programa tenint en compte aquestes anàlisis.

Sumari

1. Moviments que tracten el fenomen migratori
2. En què consisteix el programa "Voluntaris per la llengua"?
3. Com són els voluntaris per la llengua?
4. Com són els aprenents de català del programa?
5. El discurs i les motivacions dels aprenents
6. Factors que condicionen l'èxit del programa
7. Conclusions i orientacions
8. Bibliografia

1. Moviments que tracten el fenomen migratori

Actualment, a la nostra societat podem distingir dos tipus de dinàmiques relacionades amb el fenomen migratori¹ (Casey, 1997:16):

- La dinàmica dels moviments de les persones immigrades.
- La dinàmica dels moviments de la societat receptora.

Per altra banda, el col·lectiu IOE (Colectivo IOE, 1987) distingeix entre associacions creades *per immigrants* i les creades *per a immigrants*. Aquesta distinció també la podem estendre als moviments menys institucionalitzats. Casey encara porta més lluny aquesta distinció separant en dues les associacions creades a la societat receptora o *per a immigrants*. Així, per a aquest autor, a la societat civil hi ha tres tipus d'associacions que ofereixen serveis als immigrants:

- *Associacions ètniques*: creades pels mateixos immigrants, solen representar els interessos d'un sol grup ètnic, tot i que "poden incloure coordinadores formades majoritàriament per associacions ètniques" (Casey, 1997:16).
- *Associacions generalistes de la societat receptora*: els seus serveis no estan adreçats exclusivament a la població immigrada, tot i que també hi destinen part dels seus recursos.
- *Associacions especialistes de la societat receptora*: es dediquen exclusivament a la integració de la immigració, tot i que els seus membres no solen ser-ho. També inclouen les associacions d'estudi i difusió del fenomen migratori.

Aquesta distinció de les associacions, que un cop més també es pot estendre als moviments, no remarca la distinció entre les dedicades a l'acció social seguint un model "assistencialista", que donen resposta a necessitats d'habitatge, feina o papers, i les centrades més en la reivindicació de drets seguint un model més transformador o *antisistèmic*, que lluiten per aconseguir drets no reconeguts o per millorar els ja reconeguts als immigrants. A més, també hi ha un altre tipus d'accions: les culturals, que oferirien uns serveis més postmaterialistes, que és el que les distingeix de les assistencialistes, que ofereixen serveis més materialistes.²

¹ Utilitzem el terme *fenomen migratori* per referir-nos tant als immigrants, acabats d'arribar o que porten poc temps, com també als ciutadans nascuts a l'estranger que ja s'han incorporat a la societat catalana.

² La distinció entre materialista i postmaterialista està feta seguint el sentit que li dona Inglehart (1991).

Amb tot aquest panorama, creuant el *tipus d'accions principals* amb el *tipus de dinàmica* de com es van crear, podem fer una tipologia d'organitzacions, moviments i programes públics relacionats amb el fenomen migratori (vegeu la taula 1).

D'acord amb aquesta tipologia, podem caracteritzar el programa "Voluntaris per la llengua", d'una banda, com un moviment generalista i cultural, és a dir, el seus serveis no estan adreçats exclusivament a la població immigrada, i tenen un caràcter lingüístic i cultural; i per altra banda, com un servei públic i cultural pel seu vessant de programa de l'Administració de la Generalitat de Catalunya.

Taula 1. Tipus d'organitzacions, moviments i programes públics relacionats amb el fenomen migratori.

	Assistencial	Culturals³	Reivindicatives
Ètniques (i coordinadores)	Ètnicoassistencial	Ètnicocultural	Ètnicoreivindicativa
Especialistes de la societat receptora	Especialista i assistencial	Especialista cultural	Especialista reivindicativa
Generalistes de la societat receptora	Generalista i assistencial	Generalista i cultural	Generalista reivindicativa
Administració pública	Pública i assistencial	Pública i cultural	

2. En què consisteix el programa "Voluntaris per la llengua" ?

El programa "Voluntaris per la llengua" <<http://www.gencat.cat/llengua/voluntariat>> va néixer com una iniciativa local de diversos centres de normalització lingüística i de l'impuls d'entitats culturals, com ara Òmnium Cultural <<http://www.omniumcultural.org/>>, amb la finalitat de poder atendre els alumnes no catalanoparlants dels cursos de català per a adults. Posteriorment, aquesta iniciativa va ser recollida i impulsada per la Secretaria de Política Lingüística <<http://www.gencat.cat/llengua>> i pel mateix Consorci per a la Normalització Lingüística <<http://www.cpln.cat>> i es va estendre a tot Catalunya. Aquesta experiència recollia també altres experiències anteriors de voluntariat lingüístic dels estudiants universitaris per a estudiants estrangers Erasmus i altres.⁴

Actualment, l'objectiu principal del programa "Voluntaris per la llengua" és l'aprenentatge del català, el foment del seu ús i la integració de les persones nouvingudes. Així, aquest programa consisteix en la coordinació de parelles lingüístiques, en què un parlant del català i un aprenent no catalanoparlant comparteixen un mínim de 10 hores de conversa. Aquesta iniciativa, que es va articular inicialment, tal com diem més amunt, mitjançant un conveni entre el Consorci per a la Normalització Lingüística i entitats culturals com ara Òmnium Cultural, ha anat a més, i en aquests moments està impulsat per la Secretaria de Política Lingüística, l'Institut Català del Voluntariat, la Secretaria per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya i el Consorci per a la Normalització Lingüística, vehicula les iniciatives de les entitats culturals i de voluntariat en la creació de parelles lingüístiques i aplega moltes entitats de voluntariat arreu de Catalunya <<http://www.xarxanet.org/>>.

Quant al tipus de relacions entre el programa "Voluntaris per la llengua" i altres entitats i institucions, destaquem la vinculació amb la mateixa administració pública. També es mantenen relacions amb entitats assistencials o culturals de caràcter ètnic, amb entitats de tipus especialista i generalista, i amb entitats reivindicatives de caràcter generalista com poden ser els sindicats (vegeu la taula 2).

³ Estan inclosos també els moviments i associacions folklòriques.

⁴ En aquest sentit, vegeu l'article de David Casals (2002: 43-48): "L'acolliment lingüístic dels participants en programes d'intercanvi universitaris".

Taula 2. Relacions de "Voluntaris per la llengua" amb els diferents tipus d'organitzacions, moviments i programes vinculats amb la immigració

Tipus d'entitat	Assistencialistes	Culturals	Reivindicatives
Ètniques (i coordinadores)	No	No	No
Especialistes de la societat receptora	Sí	Sí	No
Generalistes de la societat receptora	Sí	Sí	Sí
Administració pública	Sí	Sí	

Probablement el fet que "Voluntaris per la llengua" gairebé no mantingui relacions amb les associacions ètniques és un punt feble del programa. Aquestes entitats podrien ser una bossa molt important d'aprenents, als quals és difícil arribar d'altres formes indirectes ja que actualment són molt fragmentades ja sigui per factors externs del país d'origen, socials, religiosos, ètnics o de procedència, o interns com els efectes de les lleis i polítiques migratòries.⁵ També seria convenient tenir en compte el reviscolament que últimament estan tenint les federacions d'entitats d'immigrants. Aquestes entitats de segon grau poden ser en un futur proper una bona via d'accés d'aprenents immigrants d'ètnies que ara són poc presents entre els cursos de català i en el programa "Voluntaris per la Llengua".

Si bé és cert que cal tenir un coneixement mínim de català oral per poder seguir el programa de voluntaris com a aprenent, el fet que a la pràctica els alumnes provenen majoritàriament dels cursos de català per a adults⁶ pot deixar de banda una part de la immigració nouvinguda que, per exemple, no té la suficient formació.

L'any 2004, la Secretaria de Política Lingüística ha promogut una enquesta sociolingüística <<http://www.gencat.cat/llengua/dades>> a 1.300 participants del programa per mitjà d'entrevistes telefòniques a 650 voluntaris i 650 aprenents, d'un univers de 4.016 individus amb l'objectiu d'avaluar el programa "Voluntaris per la Llengua". El treball de camp l'ha fet la consultora CIES sota la direcció tècnica de l'Institut de Sociolingüística Catalana de la Secretaria de Política Lingüística.

3. Com són els voluntaris per la llengua?⁷

Associacionisme

Pel que fa al grau d'associacionisme dels voluntaris hem de destacar que és força superior al dels aprenents en els quatre tipus d'entitats (lingüística, ONG, cultural i altres). Gairebé l'11% dels voluntaris pertanyen a una entitat pro llengua catalana. Les més citades són Òmnium Cultural i la Coordinadora d'Associacions per la Llengua (CAL). El 24,6% de voluntaris i el 9% d'aprenents són membres d'una ONG, entre les quals destaquen: Intermón, Creu Roja, Greenpeace, Metges Sense Frontera i Amnistia Internacional.

Per altra banda, el 28% dels voluntaris i el 10,8% d'aprenents estan afiliats a entitats locals o nacionals com ara centres cívics o parroquials, cultura popular, entitats musicals, corals, ateneus, centres d'estudi i entitats excursionistes. Finalment, el 28,3% de voluntaris i el 14% d'aprenents estan associats a clubs esportius, associacions de veïns, AMPA, partits i sindicats i entitats de suport a malalts.

En general, s'observa una escassa presència de voluntaris afiliats a *entitats per a immigrants* i encara menys d'aprenents afiliats a *entitats d'immigrants*.

⁵ Per veure els efectes de les lleis i la política migratòria en la fragmentació de l'associacionisme dels nouvinguts, vegeu Alegre 2000.

⁶ Tot i que el programa està obert a tothom, sigui o no alumne dels cursos de català, observem que a la pràctica gairebé tots els alumnes participen en cursos de català públics per a adults; i tan sols un 4% no ha participat mai en un curs de català.

⁷ Vegeu l'apartat 3 "Perfil sociodemogràfic dels aprenents" de l'estudi d'avaluació del programa durant el 2004: <<http://www.gencat.cat/llengua/dades>>.

Entrevista personal a una voluntària

Per completar els resultats de l'enquesta s'ha fet una entrevista semidirigida a una voluntària amb la finalitat de tenir informació qualitativa sobre el tipus de discurs dels voluntaris. A continuació destaquem alguns aspectes d'aquesta entrevista.

Quant a la capacitat de parlar, la voluntària creu que la capacitat de parlar de l'aprenent ha augmentat molt:

"He vist com avançava a nivell de la llengua. O sigui, de principi que no tenia cap soltura a ara, ara..., bueno ell veus que té facilitat".

També respecte l'ús del català, la voluntària manifesta que després de seguir el programa, l'aprenent usa més el català que abans en l'àmbit quotidià:

- Pregunta: *Bé, aleshores, quant a la capacitat de parlar, de parlar, tu creus que el teu aprenent és més capaç de parlar català ara que abans?*

- Resposta: *I tant, sí, sí i a més, és que és molt curiós això, perquè a mi m'ha fet pensar molt tot això... lo típic, no? "Els catalans que no canvien mai de llengua". T'has d'aguantar sempre quan et diuen això. I ell <l'aprenent> diu "Jo començo a parlar el català i la gent quan veu que jo tinc dificultats, canvia al castellà i no puc parlar amb ningú en català. Tu ets l'única persona que puc parlar en català". I en canvi ara em diu "Ara ja puc tenir més converses, amb el forner, amb el de no sé quantos... perquè tinc més fluïdesa i la gent ho nota i la gent ara sí que continua"*.

L'entrevistada manté des de l'inici fins al final un discurs humanista i vitalista, cosa que potser no és aliena al tipus de tasca del programa de voluntariat lingüístic i probablement a altres tipus de voluntaris. Aquest discurs, però, no exclou una autoreflexió tant pel que fa al tema de les normes d'ús lingüístic com globalment al tema de la immigració. En el primer cas, l'entrevistada s'autoproposa una nova norma d'ús lingüístic: "no canviar de llengua davant de persones immigrades que tinguin alguna dificultat per parlar català":

M'ha fet pensar molt, això que canviem de llengua i ara per exemple jo ara no canvio. Abans quan la gent em contestava en castellà jo també canviava al castellà, no? I ara he dit no!

Quant al tema global de la immigració conclou que el coneixement implica fugir dels estereotips:

"Jo crec que el problema dels immigrants és un problema de desconeixement. I que la gent quan no coneixes doncs dius "els no sé quantos són..." "els no sé quantos són..." i llavors el fet de trobar-los almenys ja pots saber que el "Pepito no és..."

Finalment, cal recordar que la persona entrevistada no s'havia preguntat sobre els aspectes millorables de l'experiència, però formula el seu punt de vista quan se li demana que hi faci observacions. Proposa que hi hagi un seguiment del programa per les institucions promotores:

...és per exemple que un cop que coneixes la parella ja et pots quedar molt deslligat de vosaltres <institucions que promouen el programa>, no? I això, potser, seria si hagués de trobar una pega, seria aquesta, no? No tenir al cap de mig any, un any, dos mesos, no sé... donar com una continuïtat, no?... Sí tenir la sensació d'estar més lligat a algú, perquè sinó sembla que també hagi conegut algú a les Rambles. <riu>

4. Com són els aprenents de català del programa?⁸

4.1 Tipologia d'aprenents

En el qüestionari administrat als aprenents se'ls demanava que valoressin la seva capacitat per parlar català després de les trobades i també la freqüència d'ús del català després de les trobades. Per valorar el que hem anomenat *èxit o fracàs* sociolingüístic individual de l'experiència s'han considerat aquestes dues variables:

⁸ Pel que fa al perfil sociodemogràfic dels aprenents, podeu consultar l'apartat 2 del resum de l'estudi d'avaluació del programa durant el 2004: <<http://www.gencat.cat/llengua/dades>>.

- Augment de la capacitat de parlar català després de l'experiència.
- Augment de la freqüència amb què parla català després de l'experiència.

La definició establerta sobre el grau d'èxit i fracàs per a cada variable és la següent:

- Èxit (E): respon *molt o bastant* més que abans
- Sense canvis significatius (S): respon *una mica més que abans*.
- Fracàs (F): respon *igual o menys* que abans.

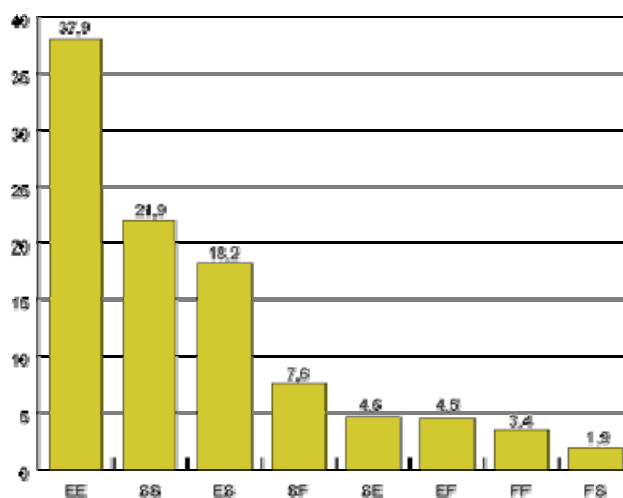
A partir del creuament d'aquestes dues variables (capacitat de parlar i ús del català) i del grau d'èxit (E, S, F) s'elabora la tipologia teòrica, que es pot veure en la taula següent:

Taula 3. Tipologia teòrica d'aprenents sobre capacitat i ús de català⁹

Augment de l'ús del català	Capacitat de parlar en català		
	Èxit (E)	Sense canvis significatius (S)	Fracàs (F)
Èxit (E)	EE	SE	FE
Sense canvis significatius (S)	ES	SS	FS
Fracàs (F)	EF	SF	FF

D'aquesta combinatòria teòrica de 9 tipus d'aprenents sorgeixen a la pràctica els 8 tipus d'aprenents, atès que no hi ha cap enquestat situat en la categoria FE, és a dir que fracassà en l'augment de capacitat de parlar català però parli més que abans del programa. D'acord amb l'enquesta, la distribució percentual dels aprenents és la següent:

Gràfic 1. Grups d'aprenents

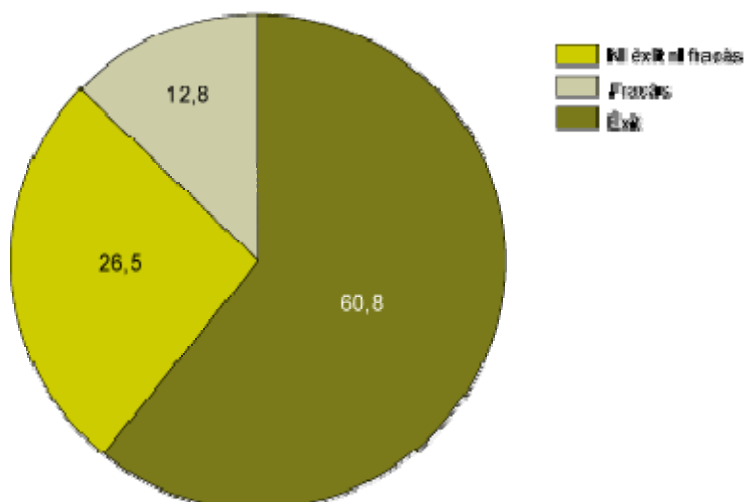

Com es marca al gràfic 1 trobem tres grups d'aprenents classificats com a "èxit" (EE, ES i SE), dos grups que definim com a "ni èxit ni fracàs" (SS, EF) i dos grups com a "fracàs" (SF, FF i FS).

Finalment, si agrupem els grups per afinitats d'èxit i fracàs, tenim la distribució següent: el 60,8% d'aprenents ha augmentat molt o bastant la capacitat de parlar i/o l'ús efectiu ("aprenents amb èxit"); el 26,5% han augmentat una mica la capacitat i l'ús del català, és a dir, podem classificar-los com a "ni èxit, ni fracàs"; i el 12,8% no ha augmentat ni la seva capacitat ni l'ús del català (aprenents amb "fracàs").

⁹ La primera lletra començant per l'esquerra fa referència a la "capacitat de parlar català" i la segona lletra a la "freqüència amb què parla català després de l'experiència". Per exemple ES vol dir que un aprenent ha augmentat molt o bastant la seva capacitat de parlar català i no hi ha hagut canvis significatius en la freqüència d'ús en aquesta llengua.

Gràfic 2. Tipologia d'aprenents en funció de l'èxit o fracàs

4.2 Recerca de les variables que condicionen l'èxit

Per conèixer els factors que condicionen l'èxit s'ha utilitzat una tècnica anomenada C&RT,¹⁰ que consisteix en trobar les principals variables que expliquen l'èxit o el fracàs. Aquest mètode selecciona de forma jeràrquica les variables auxiliars que ens expliquen millor la variable principal. En aquest cas s'han fet dos arbres de segmentació que han servit per discriminar d'una forma exploratòria quines són aquestes variables.

En l'arbre de segmentació 1 (annex 1) s'han tingut en compte les variables¹¹ següents :

- Sexe
- Situació laboral
- Percentatge de temps que parlava català en cada trobada
- Saber parlar català inicialment
- Nombre de llengües que parla
- Assistència a cursos de català per a adults
- Nombre de trobades realitzades en el programa "Voluntaris per la llengua"

En l'arbre de segmentació 2 (annex 2) s'han tingut en compte les mateixes variables, excepte la més influent de l'arbre 1 (saber parlar català) i la llengua habitual, per tal de discriminar quines de la resta de variables influeixen més en l'èxit o fracàs lingüístic del programa.

Si analitzem els dos arbres des d'una perspectiva conjunta observem el fet que tenir uns coneixements mínims de català és la variable que més condiciona l'èxit o el fracàs, seguida del nombre de trobades o d'hores que es dedica al programa.

En segon terme veiem que també tenen influència la variable situació laboral i el fet d'haver assistit a un curs o no de català per a adults. Aquestes dues variables i el nombre d'hores fetes, ens remetent totes al concepte de temps disponible per al programa i a la llengua habitual com el conjunt de variables que expliquen l'èxit.

¹⁰ El mètode C&RT de classificació també anomenat CART (Classification And Regression Trees) és una tècnica d'exploració de les relacions entre una variable dependent i una sèrie de variables discriminants o criteri. Aquest mètode crea arbres de regressió i classificació i consisteix en la minimització de les mesures d'impuresa del model segons la variable discriminant triada d'una forma òptima. C&RT genera arbres binaris (cada divisió dona exactament dos nodes secundaris o fills) segons el següent criteri: considera l'estadístic khi-quadrat per a les variables criteri categòriques i l'estadístic de Fisher per a les variables contínues.

¹¹ S'han fet servir les variables que tenen un pes substantiu des d'un punt de vista sociològic

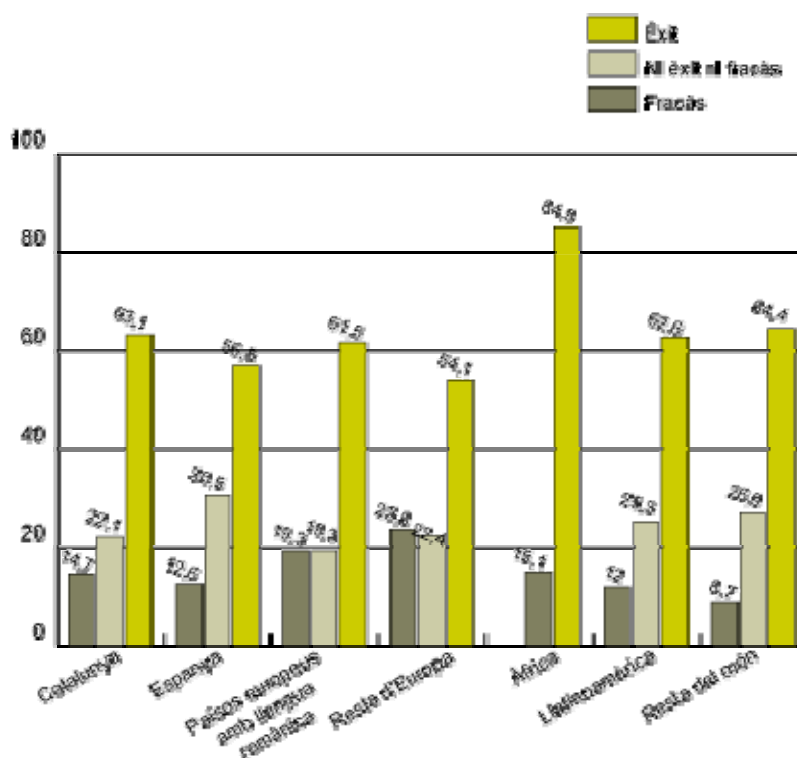
4.3 Característiques dels grups d'aprenents

A continuació veurem les característiques d'aquest tres grups en funció de set variables o factors que condicionen l'èxit o fracàs: tres variables sociodemogràfiques (el lloc de naixement, l'edat i la situació laboral), dues variables sociolingüístiques (inicialment saben parlar català o no, i la llengua habitual) i dues variables relatives al programa (nombre d'hores i assistència als cursos).

Lloc de naixement

Quant al lloc de naixement destaca el fet que els aprenents d'origen africà és el grup amb més percentatge d'èxit (85%), el grup dels nascuts a la resta d'Espanya té el percentatge més alt dels "ni èxit, ni fracàs" amb un 30,5%. El grup dels nascuts a Llatinoamèrica té dues dècimes més que la mitjana (62,8%) i els nascuts a la resta d'Europa és el grup amb un percentatge més baix d'èxit amb un 54,1%.

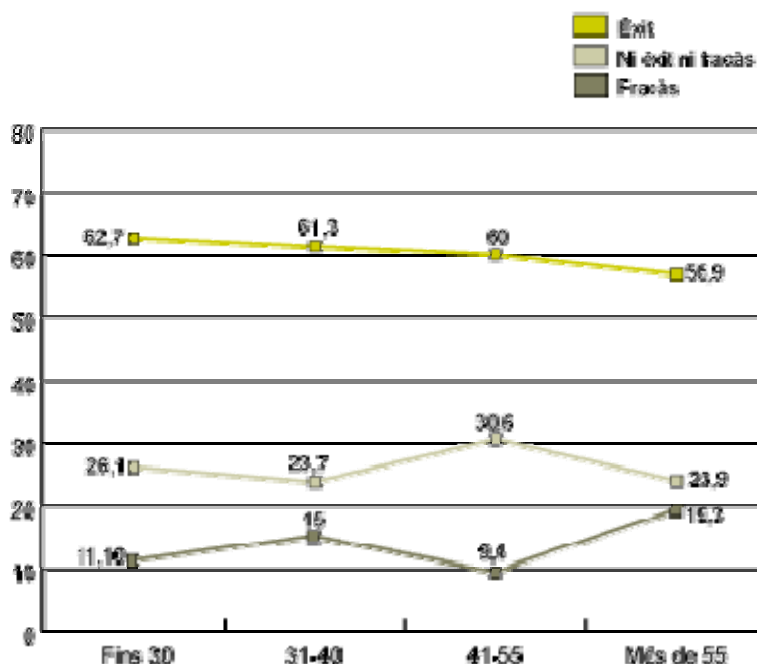
Gràfic 3. Lloc de naixement i tipologia d'aprenents

Grups d'edat

Quant a la relació entre grup d'edat i el tipus d'aprenent, s'observa un diferència de menys de 6 punts entre el grup menor de 30 anys i el grup major de 55 anys. Pel que fa a la probabilitat de tenir "èxit", pot afirmar-se que els més joves tenen un lleuger avantatge respecte dels més grans. Aquesta tendència no és tan clara amb els grups de "fracàs", ni els de "ni èxit, ni fracàs". El grup de 41 a 55 anys té proporcionalment menys percentatge de fracàs i en canvi té més percentatge de pertànyer al grup intermedi.

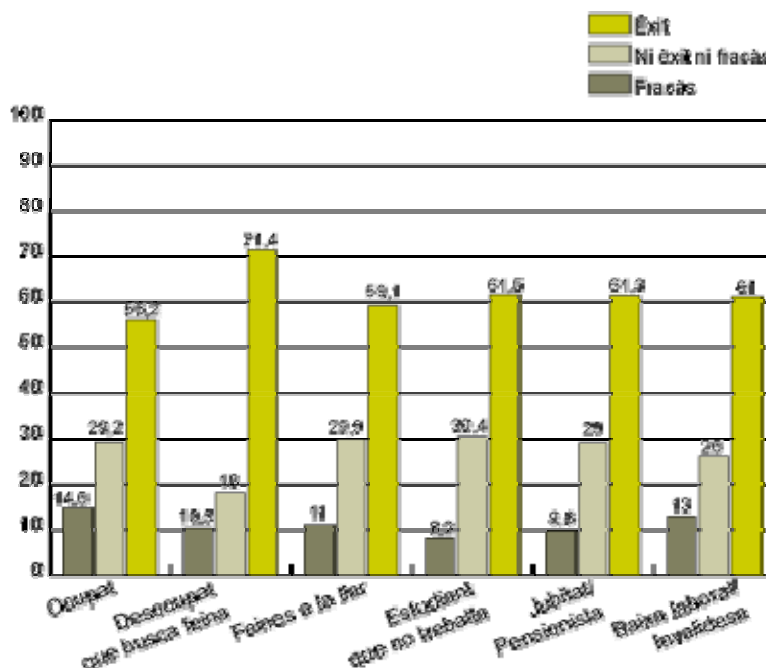
Gràfic 4. Tipologia d'aprenents per grups d'edat

Situació laboral

Quant a la situació laboral, els aturats que busquen feina són els que més èxit tenen en el programa, mentre que els *ocupats* i les *persones dedicades a les feines de la llar* són els dos grups que menys percentatge d'èxit tenen. Això es podria explicar per dues raons: per una banda, veiem que els grups que menys temps lliure tenen són els que menys èxit aconsegueixen; per altra banda, els desocupats que busquen feina a més de tenir més temps lliure aconsegueixen l'èxit per una motivació instrumental, atès que saber parlar català els obrirà més portes en el mercat laboral.

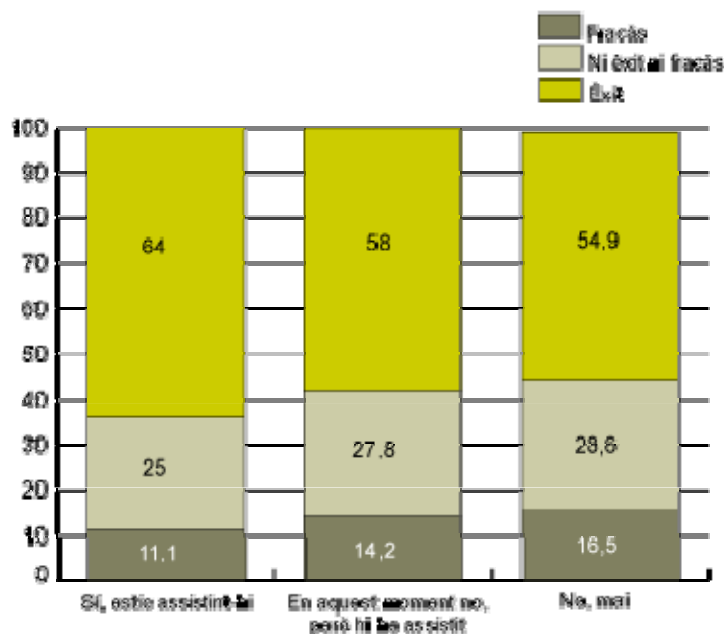
Gràfic 5. Situació laboral i tipologia d'aprenents

Assistència als cursos

Quant a la relació entre el tipus d'aprenent i l'assistència a cursos de català, s'observa una relació directa entre el grau d'èxit i el fet d'assistir actualment al cursos. Els alumnes dels cursos tenen una diferència de 9 punts en relació amb es qui no han assistit mai als cursos. A mig camí es troben els exalumnes dels cursos.

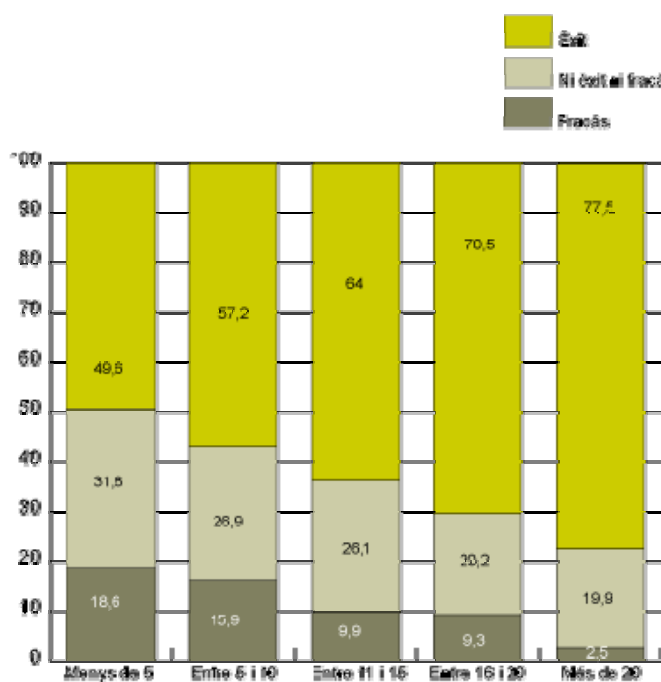
Gràfic 6. Tipologia d'aprenents per assistència a cursos

Nombre d'hores

De totes les variables analitzades, el nombre d'hores és la més significativa. Dels aprenents que han fet més de 20 hores, el 77,5% pertanyen al grup d'èxit. Mentre que el percentatge baixa a un 64% per als qui han fet entre 11 i 15 hores. S'observa una alta correlació entre nombre d'hores dedicades al programa i l'èxit aconseguit.

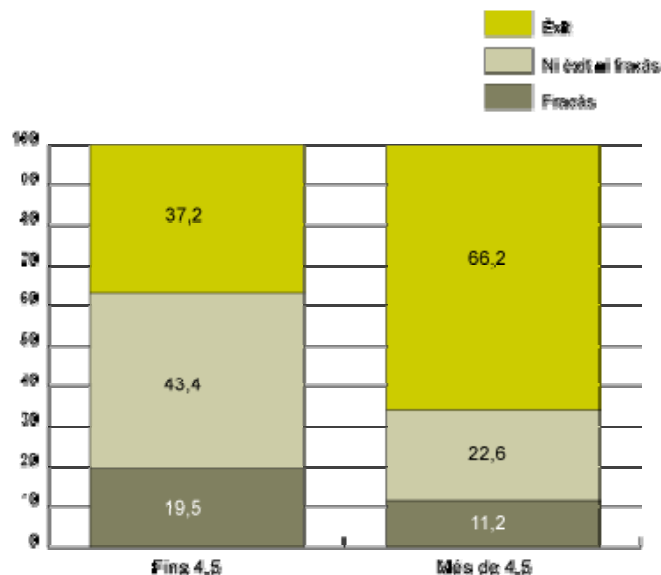
Gràfic 7. Nombre total d'hores dedicades al programa i tipologia d'aprenents

Coneixement inicial de català

S'ha fet una divisió en dos grups respecte la variable que mesura la capacitat de parlar català que té l'aprenent en iniciar el programa (amb una escala de 0 a 10), agafant com a punt de tall el 4,5 establert a l'arbre de segmentació 1, que és el punt que més discrimina entre èxit i fracàs. S'observa que els que tenen una capacitat de més de 4,5 tenen un percentatge més gran d'èxit (66,2%) que els que en tenen menys (37,2%). Aquest fet ens remet al fet que cal un mínim coneixement de català per poder-se comunicar amb el voluntari i per tant poder seguir el programa satisfactòriament.

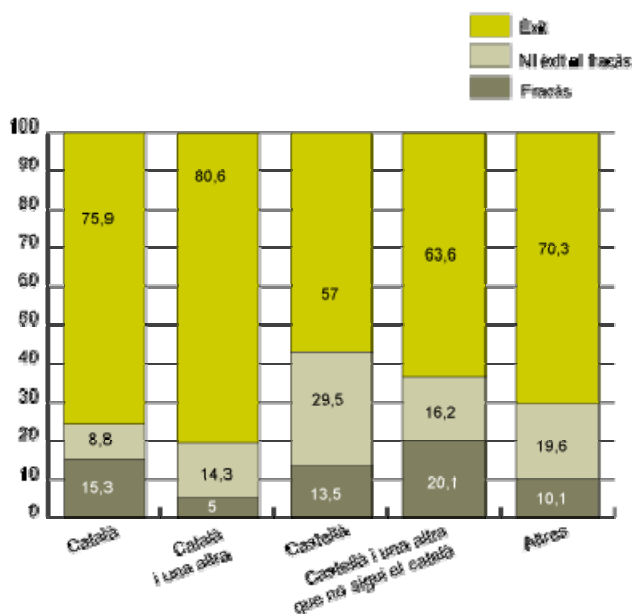
Gràfic 8. Coneixement inicial de català

Llengua habitual

Els aprenents que tenen un major èxit són aquells que declaren tenir com a *llengua habitual el català i una altra*, i en part això es deu al fet que tenen el suficient coneixement de català com per poder seguir el programa i el suficient poc català com perquè els sigui fàcil augmentar-lo. Els qui menys èxit tenen són els que només parlen castellà; una explicació plausible per a aquest fenomen és que tot i que millorin la seva capacitat per parlar català, les seves xarxes continuen sent castellanoparlants i per tant no incrementen la freqüència d'ús.

Gràfic 9. Llengua habitual i tipologia d'aprenents

5. El discurs i les motivacions dels aprenents

En aquesta part qualitativa de l'article s'ha fet una anàlisi de continguts d'entrevistes en profunditat personals a aprenents. Els entrevistats han estat escollits seguint com a criteri la tipologia d'èxit o fracàs presentada al punt 4.2. S'ha fet una entrevista de tipus èxit i una de tipus fracàs per comparar-les entre elles. Les principals conclusions de l'anàlisi de continguts es mostren a continuació:

Tema	Entrevista d'èxit	Entrevista de fracàs i després èxit
Valoració global	El programa és una bona experiència.	El programa és una bona idea, però fan falta alguns requisits per seguir-lo bé.
Coneixement del programa	Coneixement del programa als cursos de català.	Coneixement per mitjà de la família
Relació amb els voluntaris	Molt bona relació amb el voluntari, fins i tot són amics.	La relació amb el primer voluntari és pitjor que amb el segon, tot i que les dues són bones. Admira en general els voluntaris.
Motivacions generals	Els aprenents s'inscriuen sobretot per trobar i millorar la feina.	S'inscriuen per millorar la llengua i les relacions socials i condicions laborals
Motivacions individuals	Va aprendre català perquè és a Catalunya i l'aprenentatge de la llengua no és funcional sinó que demostra interès pel país i la seva cultura.	Les persones que tenen pensat quedar-s'hi aprenen més català que les que són de "passada" a Catalunya.
Coneixement inicial de català	Parlava "una mica" de català en començar el programa.	Amb el primer voluntari no parlava català (fracàs) i després amb el segon sí (èxit).
Temps dedicat al programa	Ha fet moltes hores de programa i es continua veient amb la voluntària i parlant per telèfon com amigues, no com a part del programa (en català).	El primer cop no va haver-hi regularitat ni va completar les hores del programa. A més, per qüestions de feina no ho ha pogut reprendre fins ara.
Xarxa sociolingüística inicial	És una bona oportunitat per parlar català ja que les xarxes que tenia eren castellanoparlants. Molts cops, la gent no li parla català perquè veuen que és estrangera. Ajuda a llançar-s'hi.	Des del començament té xarxes catalanoparlants. No sap parlar castellà, fet que li va dificultar la comunicació en el primer programa (fracàs) ja que no coneixia ni el castellà ni el català.
Xarxa social	Importància per la possibilitat de conèixer gent i ampliar les xarxes. Ajuda a integrar-se.	Importància per la possibilitat de conèixer gent i ampliar les xarxes. La seva motivació és instrumental.
Predisposició inicial cap a les llengües	Bona predisposició inicial cap a les llengües en general.	Bona predisposició inicial cap a les llengües en general.
Facilitat d'estudiar català	És fàcil estudiar català però més car del que li agradaria.	Troba moltes més facilitats per estudiar català que castellà.
Recomanacions	Sí que cal un coneixement inicial de català, però no cal que sigui molt alt. No caldria un curs de català per apuntar-se al programa.	Ampliar el nombre de hores, exigiria un nivell mínim de català i donaria la possibilitat de canviar més sovint de parella lingüística.

6. Factors que condicionen l'èxit

Seguint un disseny multimètode de triangulació entre tècniques¹² hem emprat dues orientacions (quantitativa i qualitativa) per al coneixement d'un mateix aspecte de la realitat social: l'èxit o fracàs del programa "Voluntaris per la llengua".

A continuació, resumim en una taula els factors que condicionen l'èxit o el fracàs dels aprenents del programa "Voluntaris per la llengua". Els factors comuns a les dues metodologies utilitzades són els següents:

- Coneixement mínim inicial de català
- Nombre mínim d'hores
- Situació laboral de l'aprenent

L'aspecte de la pertinença o ampliació de les xarxes socials només s'ha pogut tractar en l'anàlisi qualitativa. Aquest aspecte afavoreix tant l'èxit sociolingüístic (aprenentatge i ús) com l'èxit en la integració social.

¹² Per aprofundir en les estratègies d'integració entre els mètodes quantitius i qualitius, vegeu Bericat 1998.

Taula 5. Factors i contextos que condicionen l'èxit o el fracàs dels aprenents del programa "Voluntaris per la llengua"

	Dades quantitatives	Dades qualitatives
Factors d'èxit	<p>Inicialment ja tenen un cert coneixement català.</p> <p>Un nombre mínim de trobades o d'hores dedicades al programa.</p> <p>Han fet més de 15 hores de conversa.</p> <p>Els aturats que busquen feina tenen més probabilitats.</p>	<p>Parlava "una mica" de català abans de començar.</p> <p>"Ha fet moltes hores".</p> <p>Encara es continua veient amb el voluntari. Té molt bona relació personal amb la parella lingüística: manté una relació amistosa.</p> <p>Tenen o construeixen una xarxa de coneguts o amics catalanoparlants.</p> <p>La majoria dels aprenents s'inscriuen per raons instrumentals vinculades al mercat laboral.</p>
Factors de fracàs	<p>No saben parlar català.</p> <p>Han fet menys de 15 hores de conversa.</p> <p>Els ocupats disposen de menys temps.</p>	<p>No té coneixements de català.</p> <p>No té coneixements de castellà.</p> <p>Per manca de regularitat no va completar el programa.</p> <p>Per qüestions de feina va haver d'abandonar el programa.</p>

7. Conclusions i orientacions

El programa "Voluntaris per la llengua" ha mostrat que més del 60% dels aprenents ha après a parlar en català i ha augmentat molt o bastant l'ús d'aquesta llengua en la seva vida quotidiana per mitjà de la creació de nous contextos lingüístics i l'aparició incipient de noves normes d'ús lingüístic.

Aquest programa té una gran potencialitat per a la consolidació de noves normes lingüístiques que potenciïn l'ús interpersonal de la llengua catalana tant entre els aprenents no catalanoparlants com entre voluntaris catalanoparlants. Entre aquestes normes destaquem: "parla en català a persones no catalanoparlants" o "parla en català sense vergonya", situacions vinculades a alguns dels eslògans de la campanya "Dóna corda al català": <<http://www.gencat.cat/llengua/queta>>.

El programa té una bona acollida entre la immigració recent, però cal tenir present que hi ha alguns col·lectius poc o gens representats entre els aprenents. Caldria millorar la difusió del programa entre les entitats ètniques o d'immigrants més representatives de cada col·lectiu o bé entre les federacions d'entitats que cada vegada tenen un paper més rellevant.

Cada parella lingüística fa un mínim de 10 hores de conversa. Aquest temps és clarament insuficient per a adquirir uns coneixements bàsics. Els aprenents amb més èxit sociolingüístic han fet més de 20 hores de conversa. Recomanem augmentar el nombre mínim d'hores o almenys informar els aprenents i voluntaris sobre la conveniència i l'adequació d'establir un nombre mínim de 20 d'hores.

Atès que els aprenents *aturats que busquen feina* és el grup que té més probabilitats d'augmentar el coneixement i l'ús del català, recomanem difondre el programa entre institucions i entitats dedicades a l'ocupació laboral (Servei d'Ocupació de Catalunya i oficines de col·locació).

El fet de tenir uns coneixements mínims de català i d'assistir a cursos de llengua són dos factors que multipliquen l'èxit d'aquests tipus d'aprenents. Tot i això, el fet de no assistir a un curs de català no ha de ser una condició per inscriure's al programa, potser just al contrari, per a moltes persones novingudes pot ser un primer contacte amb la realitat lingüística i poden esdevenir alumnes dels cursos.

El programa permet als aprenents crear vincles afectius amb persones voluntàries i els ajuda a crear o ampliar les seves xarxes socials que en molts casos eren exclusivament castellanoparlants. Per als voluntaris, el programa ajuda a ampliar i renovar encara més la seva cosmovisió i situa d'una manera pràctica el paper de la llengua catalana en relació amb la immigració.

Quant a les motivacions d'inscripció al programa, inicialment són de tipus instrumental, però poc a poc adquireix un caràcter també emocional o d'amistat entre aprenents i voluntaris i, per extensió, a tota la realitat catalana. Alguns voluntaris i aprenents proposen organitzar una agenda real i virtual d'activitats culturals complementàries, visites guiades i altres sistemes de participació.

8. Bibliografia

Alegre Canosa M.A, "Las políticas inmigratorias", a *Cambios en el Estado del Bienestar. Políticas sociales y desigualdades en España*, Adelantado J. (coord.): Barcelona, 2000, p. 379-412.

Bericat, E. *La integración de los métodos cuantitativo y cualitativo en la investigación social. Significado y medida*, Ariel Sociología, 1998.

Centro Informático de Estadísticas y Sondeos (CIES), *Estudi: Voluntaris per la llengua*. Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, 2004.

Carrasco C. y Ruiz B. "Movimiento social: ¿transformador?" *Web del 4t congrés sobre la immigració a Espanya, ciutadania i participació*, 2004. <http://www.udg.es/congres_immigracio/ESP/>

Casey John, "Les associacions i la integració d'immigrants estrangers", *Revista Catalana de Sociologia*, núm. 6, 1997.
<http://www.iec.es/institucio/societats/ACSociologia/Publicacions/PDF/numero6_1998/casey.pdf>

Castaño, J. Solé Camardons, J. *Triangulació quantitativa i qualitativa aplicada al l'avaluació del programa de Voluntaris per la Llengua. Un disseny multimètode.*, Treball de Màster Tècniques d'Investigació Social Aplicada (TISA), UB-UAB, 2005.

Colectivo IOE, 1987, "Los inmigrantes en España", *Documentació social*, núm. 66, Càritas. Madrid. Citat per Casey 1997.

Fundació Jaume Bofill, "La immigració a debat: Diversitat i participació." *Debats*, núm. 4, <<http://www.fbofill.org/php/publicacions/pdf/384.pdf>>, 2004

Fundació Jaume Bofill, <<http://www.fbofill.org/php/publicacions/pdf/370.pdf>> "Participació i immigració en contextos pluricultural, la situació del casc antic de Barcelona", *Finestra oberta*, núm. 33, Setembre 2003.

Inglehart, R. *El cambio cultural en las sociedades avanzadas*, CIS, Madrid, 1991.

Joan Solé Camardons
joansole@gencat.ca

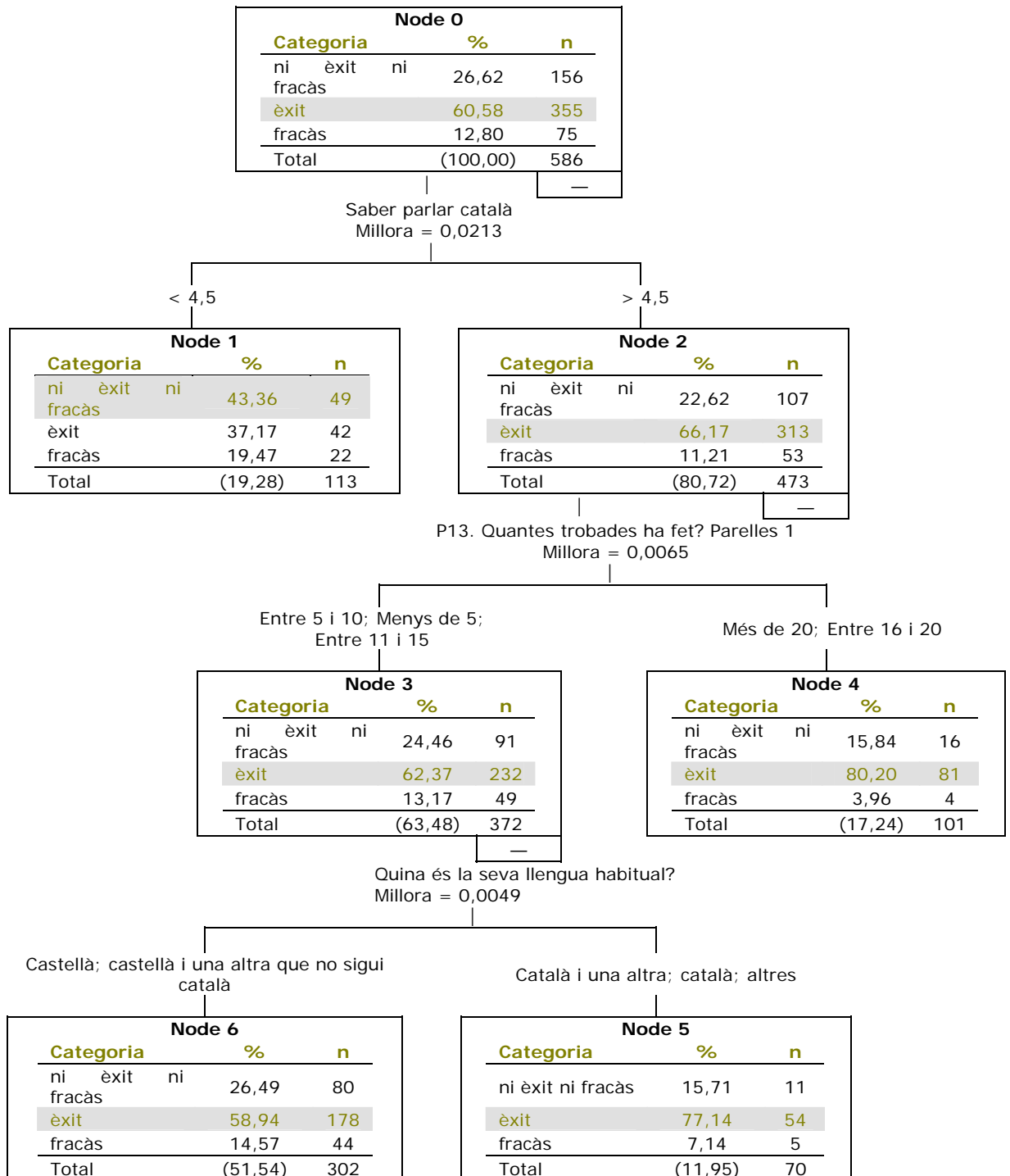
Jonatan Castaño
Agustí Díaz

Institut de Sociolingüística Catalana

Annex 1

Arbre 1

3 grups

Annex 2

Arbre- 2

3 grups

Node 0		
Categoria	%	n
fracàs	12,80	75
ni èxit ni fracàs	26,62	156
èxit	60,58	355
Total	(100,00)	586

P13 Quantes trobades ha fet? Parella 1
Millora = 0.0077

Entre 5 i 10; menys de 5

Node 1		
Categoria	%	n
fracàs	16,15	57
ni èxit ni fracàs	28,90	102
èxit	54,96	194
Total	(60,24)	353

P1: Quina és la seva situació laboral?
Millora = 0.0035

Ocupat (treball remunerat), jubilat/prejubilat/pensionista, estudiant (que no treballa), feines a la llar

Desocupat que busca feina; baixa laboral/invalidesa

Node 3		
Categoria	%	n
fracàs	17,22	47
ni èxit ni fracàs	31,14	85
èxit	51,65	141
Total	(46,59)	273

Node 4		
Categoria	%	n
fracàs	12,50	10
ni èxit ni fracàs	21,25	17
èxit	66,25	53
Total	(13,65)	80

Entre 11 i 15; més de 20; entre 16 i 20

Node 2		
Categoria	%	n
fracàs	7,73	18
ni èxit ni fracàs	23,18	54
èxit	69,10	161
Total	(39,76)	233

P1: Quina és la seva situació laboral?
Millora = 0.0066

Ocupat (treball remunerat); baixa laboral/invalidesa

Ocupat (treball remunerat), jubilat/prejubilat/pensionista, estudiant (que no treballa), feines a la llar

Node 6		
Categoria	%	n
fracàs	9,02	11
ni èxit ni fracàs	31,15	38
èxit	59,84	73
Total	(20,82)	122

P9: Assisteix o ha assistit en alguna ocasió a un curs de català per a adults
Millora = 0.0024

En aquest moment no, però hi he assistit

Node 7		
Categoria	%	n
fracàs	14,06	9
ni èxit ni fracàs	34,38	22
èxit	51,56	33
Total	(10,92)	64

Sí, estic assistint-hi; no mai

Node 8		
Categoria	%	n
fracàs	3,45	2
ni èxit ni fracàs	27,59	16
èxit	68,97	40
Total	(9,90)	58